

Bakgrund

Klienterna ledde oss till Hornstull

Vid vårt uppsökande arbete på en annan del av söder, våren -01, träffade vi två nya klienter som gärna ville fortsätta ha kontakt med oss. På frågan om var de brukade hålla till berättade de om "gasparken" den del av Tantolunden som ligger närmast Hornstull. Vid ett annat tillfälle passade vi på att besöka "gasparken" för att fortsätta bygga upp relationen med just de här klienterna. Vi var inte välkomna av resten av den grupp som vistades i området. Vi fick vara mycket diskreta och nästan stå i buskarna och vänta på att de män som vi redan knutit kontakt med skulle komma fram till oss. Männerna som vi hade kontakt med blev utskälda av sina kompisar när de hade pratat med oss. De har berättat att de fick kommentarer av typen "hur kan ni var så jävla dumma att ni pratar med de där socialpoliserna?". Vi blev av klienterna ombedda att inte vistas där så ofta och att vara diskreta, men fortsatte ändå att göra sporadiska uppsöksturer till "gasparken" under såväl sommaren och hösten-01. Man kan säga att det var klienterna själva som påvisade behovet av uppsökande arbete i området runt Hornstull.

Områdesbeskrivning

Hornstullområdet är en av centrala Stockholms knutpunkter. Förutom tunnelbanestationen, inklusive dess gångar under jord, finns på ett relativt litet område såväl Frivårdsmyndighetens kontor som systembolag, apotek och diverse affärer. Frälsningsarméns sociala center ligger centralt beläget på Långholmsgatan och SL:s blå linjebuss passerar Hornstull. Detta medför att ett stort antal människor passerar hornstullsområdet varje dygn för att kunna ta del av områdets utbud. Dessutom kommer människor för att vistas i parkerna och på badplatserna. Hornstull, med Långholmen och Tantolunden, är ett område där det är lätt att dra sig tillbaka då det finns flera undanskymda platser. Närpolisen hade tidigare ett kontor vid Hornstull, men lämnade området runt år 2001.

Vi har i huvudsak arbetat med uppsökande arbete runt Långholmsgatan, utanför Systembolaget, på Frälsningsarméns sociala center, i Tantolunden, samt utanför Frivårdsmyndighetens lokaler på Hornsgatan.

Syfte

Syftet med vårt arbete runt Hornstull har varit att försöka få mer kunskap om personerna i området. I första hand har vårt mål varit att inventera deras hjälpbehov och att länka dem vidare i samhällssystemet för att få sina behov tillgodosedda.

Ett annat syfte har varit att samordna andra myndigheters och organisationers insatser i området.

Metoder

Skapa tillit

Ett första steg i att *skapa tillit* är att regelbundet befinna sig på samma plats. Visserligen har vi besökt Hornstullsområdet vid olika tidpunkter på dygnet och olika veckodagar, men besöken har ändå präglats av regelbundenhet. Tanken bakom det är att tydligt visa ett genuint intresse. Vi behövde även tid för att skapa förtroende och för att övertyga om att syftet inte var att LVM-anmäla någon bakom dennes rygg. Att vi som besökt området har varit samma personer har varit

en medveten handling i arbetet att skapa tillit. Detta har vi gjort för att inte skapa förvirring hos målgruppen och att de inte ska behöva lära känna nya uppsökare för varje gång.

Fördjupa kontakten

Största delen av arbetet har bestått av *informativt småprat*. Vi har informerat klienterna om vad som är på gång med alkoholförbud, om skolans protestlistor m.m. Vi har också tagit upp problemen med störningar utanför Anettes parfymeri och Vivo. Vår uppfattning är att gruppen i ”gasparken” har uppskattat att vi förmedlat information till dem.

En annan viktig del har även varit att prata om andra saker än problem och myndigheter. På så sätt har vi skapat en dialog, vi har lyssnat på dem och bekräftat dem som individer. Att föra en dialog om vardagliga saker är ett sätt att fördjupa kontakten med personerna och skapa tillit för att sedan ta flera steg framåt i deras takt och enligt deras önskemål. Slutligen kan man få deras förtroende att hjälpa dem vidare och att ringa olika myndigheter.

Att dela ut visitkort är ett av de viktiga *kontaktskapande* stegen, det har vi varit generösa med. Samtidigt har vi berättat närmre om vår verksamhet och vad det är vi kan hjälpa till med. Nästa steg är ofta att få klientens eget mobilnummer. Klienterna har, när de med egna ögon sett att de kan ha nytta av kontakten med oss, spritt våra telefonnummer till kompisar i behov av vår hjälp. Man kan säga att flera av klienterna har blivit våra *ambassadörer* och ”öppnat många dörrar för oss”.

Klienterna ger oss uppdrag

När förtroende och tillit skapats kommer klienterna själva med problem som de vill ha hjälp med att lösa. Och vi som socialsekreterare kan också själva ta upp sådant som vi skulle vilja hjälpa klienten med. Vi får, eller skaffar oss, uppdrag. Utifrån vad klienten själv har för behov hjälper vi dem att hitta rätt i samhället, både genom telefonnummer eller direkta samtal med socialsekreterare på respektive stadsdel och andra hjälpinstanser.

Insatser

Återaktualisera och nyaktualisera klienter hos socialtjänsten

Ett av de första uppdragen vi fick av en klient var att hjälpa honom att återaktualisera sig hos sin handläggare på stadsdelen. Han hade blivit ”spärrad” där på grund av sitt våldsamma beteende. Vi ordnade ett möte med handläggaren. När vi kom till mötet satt fem tjänstemän plus en väktare på rad, förberedda på att han kunde bli våldsam. Det här är ett exempel på en situation där klienter har känt ett stöd i vår närvaro.

Flertalet av personerna som vi träffat visade sig ha haft eller ha kontakt med stadsdelar där kontakten på ett eller annat sätt brutits temporärt. Där har länkningen sett ut på olika sätt. Vissa har tyckt att ett telefonnummer har räckt medan andra har velat ha hjälp att ringa eller önskemål om att vi skulle följa med till respektive handläggare.

Förhindra vräkning

Andra uppdrag som vi har haft är, att på klienters begäran, genom samverkan med socialtjänst försöka förhindra vräkningar.

Skjuts till sjukhus och härbärgen

Vi har även gjort insatser av mer akut karaktär, såsom att skjutsa personer till BAS (Beroendekuten Stockholm). Vid några tillfällen har vi ordnat nattlogi på härbärke samt hjälpt dem dit. Vi har också, tillsammans med socialsekreterare och frivårdsinspektörer, följt med klienter till olika behandlingshem.

Andra kontakter i klientärenden

Utifrån att en del klienter har kontakt med Frivårdsmyndigheten, Hornstull, har vi haft en nära samarbete med dem. Detta har till exempel inneburit att några av handläggarna har följt med ut på fältet, att vi har samarbetat runt gemensamma klienter på behandlingshem och haft nätverksmöten.

När vi upptäckte att flera klienter som vistas i området har en tillhörighet i Liljeholmens stadsdelsförvaltning kontaktade vi dem. Några av socialsekreterarna har därför vid flera tillfällen varit med oss ute på uppsök. Vi har också bett St. Görans uppsökarteam för psykiskt sjuka hemlösa att göra uppsök runt Hornstull för att göra bedömningar utifrån sin specifika kompetens och se till vissa personer som vi ansett vara i behov av deras stöd.

Hot och våld

I början var det inte accepterat av klientgruppen att vi vistades i Hornstullsområdet. Det har varit en både frustrerad och fientlig stämning emellanåt. Vi har vid ett flertal tillfällen varit utsatta för direkta, verbala hot. Det har också uppstått situationer där vi har valt att gå därifrån på grund av att någon eller några har uppträtt mycket aggressivt. När vi har blivit hotade har alltid andra personer ur gruppen dykt upp för att stötta oss. De har sagt ”ge fan i dom, dom är schyssta, dom hjälper oss”.

Strukturell samverkan

Historik

I samband med att Frälsningsarméns sociala center, som tidigare varit belägen vid St. Eriksgatan, öppnade på Långholmsgatan så spred sig en oro över att detta skulle medföra en tillströmning av hemlösa och missbrukare i området. Eftersom närpolisen redan hade lämnat Hornstull och koncentrationen av systembolagskunder som vistades på Långholmsgatan redan var stor var såväl affärsinnehavare som allmänhet bekymrade. Lokalpressen beskrev Hornstull som ett belastat område och insändarskribenterna som inte gillade idén med Frälsningsarméns sociala center blev fler och fler. Med anledning av detta bildades ett nätverk som kallade sig ”Hornstullsförbättrarna”. Där ingick en politiker och socialsekreterare från stadsdelen Maria-Gamla Stan, Frälsningsarméns sociala center och några affärsidkare i området. Syftet med nätverket var att diskutera situationen och hur man tillsammans skulle kunna förbättra miljön i området.

Våren -02 blev vi på Uppsökarenheten inbjudna till nätverket och med tiden tog vi på oss en samordnande roll som bland annat har inneburit att vi har skött dokumentation och telefonlistor. Nätverket träffades i våra lokaler ungefär var 6:e vecka. Nätverket kom nu att kallas för Samverkansgruppen runt Hornstull. Våra möten leddes av en ordförande och dokumenterades för att sedan skickas ut till alla deltagare i samverkansgruppen. Med tiden har vi bjudit in Frivårdsmyndigheten, Systembolaget, Närpolisen, Connex, Högalids församling, ytterligare

näringsidkare, fastighetsskötare och fastighetsägare. I genomsnitt har det varit ett 15-tal deltagare på våra möten.

En central fråga på mötena har varit det alkoholförbud som eventuellt kommer att beslutas om i Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd. Vi har även informerat om vår verksamhet och de lagar som styr socialt arbete. Var och en i samverkansgruppen har berättat om hur just deras situation i området har varit sedan det senaste mötet. En annan stor fråga har varit hur vi skulle kunna förbättra miljön rent praktiskt, exempelvis parkbänkar, städning och pissoar.

Framtiden

Samarbetsgruppen runt Hornstull kommer som det ser ut nu att fortsätta träffas regelbundet men inte lika ofta. Situationen runt Hornstull har förbättrats i den mening att det inte är så många personer som vistas runt Tantolunden och Långholmsgatan. Vi har tagit ett gemensamt beslut att träffas 1-2 gånger per termin men ska om något akut uppstår kunna träffas med kort varsel.

Våra samarbetspartners

Intervju med Lauri Korhonen, föreståndare vid Frälsningsarméns sociala center

”När vi skulle flytta vårt sociala center till Långholmsgatan var kampanjen mot oss massiv” berättar Lauri Korhonen. ”Det var insändare i tidningen och namninsamlingar riktade mot oss som de boende i närområdet skrev under.”

Lauri Korhonen berättar om en tuff tid med ständiga ifrågasättanden av Frälsningsarméns sociala verksamhet. Men så fick Lauri Korhonen kontakt med uppsökarna Ann Wängmar och Anki Jonsson, och blev inbjuden till den nystartade samverkansgruppen i Hornstull.

”Det märktes att det blev lugnare så fort jag hade varit där och presenterat mig”, berättar han. Kontakter knöts, och snart upptäckte man i samverkansgruppen att den stökiga grupp klienter som störde affärsidkare och allmänhet utanför systembolaget på Långholmsgatan inte bestod av Frälsningsarméns klienter. Den klientcentration som allmänheten hade befarat skulle uppstå uteblev. Frälsningsarméns klienter kom vid nio på morgonen och försvann från området igen redan runt klockan elva-tolv.

Men nyttan av kontaktytorna kvarstår. Och Lauri Korhonen känner inte längre av den misstänksamhet som inledningsvis fanns i området. Tvärtom känner man sig mycket uppskattade och är tacksamma för den fina introduktion man fick i området av Uppsökarenhetens socialsekreterare.

Intervju med Anette Nyberg, ägare till Anettes parfymeri på Långholmsgatan

Anette Nyberg tillhörde den grupp av affärsidkare som var förtvivlade över situationen på Långholmsgatan. Hon drabbades ständigt av stölder och bråk och tvingades ofta ringa till polisen för att få hjälp med att avhysa stökiga personer från hennes lilla parfymeri. Parfymeriet ligger precis vid tunnelbaneuppgången vid Långholmsgatan. Där finns ett litet utrymme med tak över som erbjuder skydd för allmänheten vid regn. Där samlades ofta ett stort gäng med missbrukare i väntan på att systembolaget skulle öppna. När närpolisen lämnade Hornstullsområdet 2001 blev situationen ohållbar för Anette Nyberg. Hon var en av de entreprenörer i Hornstullsområdet som tog initiativet till ”Hornstullsförbättrarna”, det nätverk som sedan utvecklades till samverkansgruppen.

”Idag känner jag mig inte längre lika skyddslös”, berättar Anette Nyberg. ”Om jag får problem kan jag naturligtvis ringa till polisen, men det kan dröja upp till två timmar innan de dyker upp. Så jag brukar ringa över till Frälsningsarmén istället, för att se om någon av deras personal kan komma över och hjälpa mig klara av situationen på egen hand. Och annars ringer jag bara till Ann och Anki från uppsökarenheten. Dom känner ju nästan alla här...”

Intervju med Leif Hasth, socialsekreterare, Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltning

Leif Hasth berättar att han kontaktades av Uppsökarenheten för ungefär två år sedan, när samverkansgruppen bildades. Situationen nere vid Hornstull var problematisk och uppsökarnas initiativ underlättade arbetet för Leif Hasth och hans kollegor. Själva hade de inte möjlighet att arbeta uppsökande i samma utsträckning som socialtjänstförvaltningen kunde. Leif Hasth hade gärna sett att samverkansgruppen hade träffats ännu oftare. Helst hade Leif Hasth redan då sett en gemensam samverkansgrupp för hela Södermalm, något som kanske går att ordna framöver. Inom kort samlokaliseras sig ett par behandlare och socialsekreterare från både Katarina-Sofia och Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltningar för att arbeta gemensamt, då även med uppsökande arbete.

Avslutning

Området runt Hornstull har ett stort utbud av kommunikationer och affärer, dessutom finns Systembolaget, Frälsningsarméns sociala center och Frivårdsmyndigheten i området och detta medför att ett stort antal människor passerar dagligen. Att många människor samlas vid knutpunkter är inte unikt för Hornstull. Det unika för området är att för många hemlösa och missbrukare är detta en mötesplats. I samverkansgruppen upptäckte man att den stökiga grupp klienter som störde affärsidkare och allmänhet utanför systembolaget på Långholmsgatan inte bestod av Frälsningsarméns klienter vilket befarades i samband med att de flyttade dit. Närpolisen har själva uttryckt en önskan om att få komma tillbaka till området då det skulle underlätta deras arbete. Med hjälp av politiker från Maria-Gamla stans stadsdel har samverkansgruppen gjort en skrivelse till Polisstyrelsen med önskemål om en lokal i området för närpoliserna. Dessutom fanns ett löfte från fastighetsägare om lokaler och en billig hyra. Polisstyrelsen ansåg dock att det skulle kosta för mycket ordna säkerheten i en sådan lokal.

Samverkansgruppen har varit viktig för att ge de olika aktörerna förståelse för varandras olika dilemman rörande miljön i området. Genom samarbetet har alla lärt känna varandra vilket har underlättat det vardagliga arbetet på så sätt att man i större utsträckning kontaktar varandra och hjälper varandra.

På individnivå var syftet med vårt arbete att få mer kunskap om personerna runt Hornstull. I första hand har vårt mål varit att inventera behoven och att försöka hjälpa dem vidare i samhällssystemet för att få behoven tillgodosedda. Vi upptäckte ganska snart att behoven var stora och såg olika ut hos individerna. De största behoven har varit att få hjälp med kontakter med olika myndigheter, skjuts till sjukhus och härbärgen, rådgivning samt inte minst att bli bekräftad som människa. Arbetet med att tillgodose behoven har underlättats av att flera socialsekreterare från olika stadsdelar har följt med oss ut och mött klienten där han/hon befinner sig.

Anmärkningsvärt är att en relativt stor del av målgruppen har, som vi uppfattat det, psykiska problem/sjukdomar och i många fall i kombination med missbruk. Detta har gjort att vi vid ett flertal tillfällen tillkallat St Görans uppsökarteam för psykiskt sjuka hemlösa. Till en början hade vi en föreställning om att det skulle vara en större del av gruppen som var hemlösa än vad det

faktiskt visade sig vara. Vår uppfattning är att många som har någon form av boende träffar sina vänner i parken i stället för att tillbringa tid hemma. Detta kan ha olika orsaker, bland annat rädsla för vräkning. Det visade sig även att en relativt liten del av de människor vi mött är hemmahörande i Maria-Gamla stan. Som statistiken (se bilaga) visar är det ganska många som vi fortfarande inte har fått någon information varken om tillhörighet eller boende. En tanke är att den gruppen inte har varit så frekvent i området eller valt att hålla en låg profil, vilket har försvårat vår möjlighet att skapa en relation eller kontakt.

När arbetet i området började hade vi ingen uppgjord strategi för hur vi skulle gå till väga. Under arbetets gång har vi kontinuerligt fått fundera kring och utveckla våra metoder. De största problemen stötte vi på i början, innan vi fått målgruppens samtycke att vara i området. Eftersom vi kommer på besök hos dem har den processen fått ta tid och ske i deras takt. Tiden innan vi fick deras tillit var många gånger mycket påfrestande. Stundtals fick vi utstå många glåpord och verbala hot mot vår profession. Klienterna ställde även vid upprepade tillfällen kontrollfrågor runt vårt mandat, de har kollat upp om vi ringer polisen, om vi ringer socialtjänsten mot deras vilja, om vi gör LVM-anmälningar m.m. och det tog lång tid innan de vågade lita på att så inte var fallet. Vi tvingades hela tiden fundera över hur mycket vi skulle backa och hur mycket vi skulle vistas där för att det skulle bli på bästa sätt. Samtidigt som vi var angelägna om att få kontakt och skapa relationer ville vi inte tränga oss på alltför mycket. Trots dessa svårigheter hittade vi en balans och blev slutligen accepterade av de flesta i området. Efter ett tag blev fler och fler av gänget i "gasparken" nyfikna och tog självmant kontakt med oss. Vi kunde så att säga förflytta oss från periferin till en mer central placering i klienternas medvetande. Vår uppfattning är att det lyckades mycket tack vare våra ambassadörer, kontinuitet och att vi lagt mycket tid på att skapa tillit och relationer.

Situationen idag ser ganska annorlunda ut i den bemärkelsen att koncentrationen av klienter inte är så anmärkningsvärd längs Långholmsgatan. De har istället valt att dra sig undan till en närbelägen men undanskymd park, det vill säga Engelska parken vid Lasse i Parken. Vad som orsakat denna förändring kan vi inte veta. En gissning från vår sida är att polisens ökade närvaro och vår information om den massiva protest från allmänheten kan ha haft betydelse. Men vi kan inte dra några konkreta slutsatser om detta.

Inför framtiden önskar vi att samverkansgruppen fortsätter med sina möten och att man dessemellan fortsätter att hjälpa varandra i det vardagliga arbetet. För egen del kommer vi fortsätta att göra uppsök i området i mindre skala då våra resurser är begränsade. Vi kommer att ha ett närmre samarbete med handläggare från Maria-Gamla stan för att på längre sikt kunna överlämna vårt arbete i Hornstull på ett bra sätt.